

Shyam

Rama IX Art Museum Foundation

Vichoke

24.6.59.

นิทรรศการเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2559

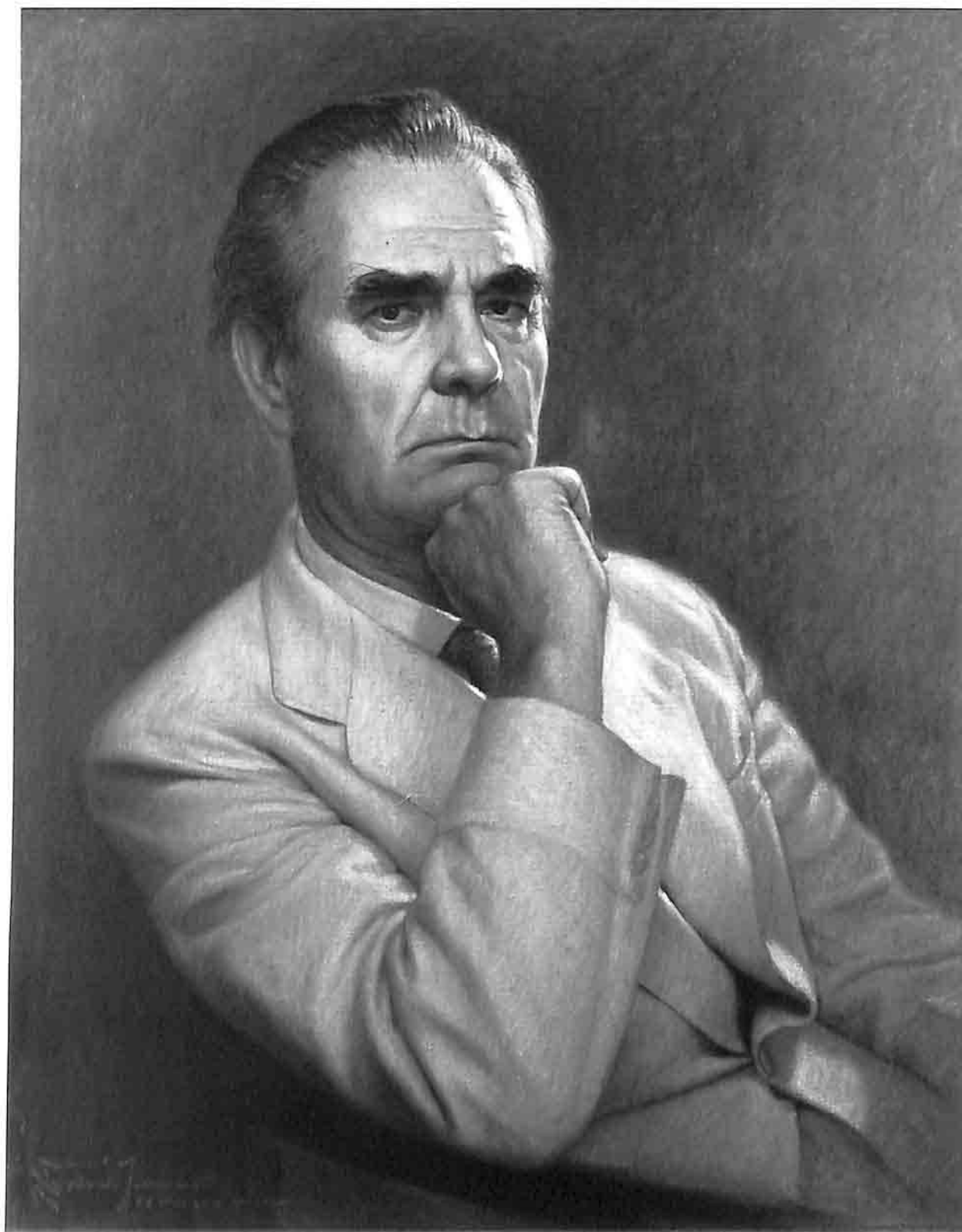
ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (สื่อผสม) ปี พ.ศ. 2555

seum Foundation

ART EXHIBITION BY
VICHOKE MUKDAMANEE

Honoring Exhibition Project by Department of Fine Arts for the Year 2016

3 - 30 มิถุนายน 2559
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพฯ
June 3 - 30, 2016, The National Gallery, Bangkok

Rama IX Art Museum Foundation

“

...ฉันได้จากโลกนี้ไปแล้วโดยไม่เสียใจ
เพราะฉันได้อุทิศชีวิตของฉันให้กับบางสิ่งที่เป็นประโยชน์
ในฐานะเป็นผู้รับใช้ที่ต่ำต้อยในงานศิลป์ของฉัน
ชีวิตนั้นสั้น....แต่ศิลปะยืนยาว...

”

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

Rama IX Art Museum Foundation

สาร
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

การนำชุดผลงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์โดยศิลปินอาวุโสผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นแก่วงการทัศนศิลป์ไทยมาจัดแสดงและเผยแพร่ ออกสู่สายตาประชาชนผู้มีความสนใจในงานศิลปกรรมไทยร่วมสมัย ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เหล่าศิลปินอาวุโสผู้อุทิศเวลาสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมอันทรงคุณค่า ผลงานศิลปกรรมเหล่านั้นเป็นเสมือนกับตัวแทนแห่งยุคสมัย ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและความเป็นไปของสังคมในช่วงเวลานั้นๆ ผ่านความรู้สึกนึกคิดของศิลปินสู่องค์ประกอบทางทัศนธาตุของชุดผลงาน การรวบรวมผลงานที่ศิลปินสร้างขึ้นในรอบระยะเวลาหลายปีมาจัดแสดงเป็นนิทรรศการ จึงเป็นเสมือนการประมวลผลความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินอาวุโสระดับแนวหน้าของประเทศมาจัดแสดงไว้ในนิทรรศการเดียว ซึ่งหาชมได้ไม่บ่อยนักในเวทีการประกวดและการจัดแสดงผลงานศิลปกรรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชนทั่วไป

โครงการจัดนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ซึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยในปี 2559 นี้ ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์โชค มุกตมณี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) พุทธศักราช 2555 นำชุดผลงานศิลปกรรมสื่อผสมในเชิงสร้างสรรค์มาจัดแสดง กล่าวได้ว่า เป็นการจัดแสดงนิทรรศการอันทรงคุณค่า อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม ในการส่งเสริมและเผยแพร่งานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสำนึกด้านการศึกษา สืบสานและสร้างสรรค์ทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมโดยเยาวชนคนรุ่นหลัง

ในนามของกระทรวงวัฒนธรรม ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส และขออวยพรให้การจัดแสดงนิทรรศการในครั้งนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทุกประการ

(ศาสตราจารย์อภินันท์ โปษยานนท์)
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สาร อธิบดีกรมศิลปากร

กรมศิลปากรมีหน้าที่หลักในการศึกษา อนุรักษ์ สืบทอด สร้างสรรค์ และเผยแพร่งานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ สืบเนื่องจากภารกิจดังกล่าว โครงการนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส เป็นหนึ่งในนิทรรศการประจำปีที่สำคัญ ซึ่งกรมศิลปากร โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ กำหนดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนศิลปินอาวุโส ผู้มีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันเป็นที่ประจักษ์ในคุณค่าต่อสังคม ให้ได้มีพื้นที่และโอกาสในการเผยแพร่ผลงานที่สั่งสมมาในช่วงเวลาที่ยาวนาน เพื่อสะท้อนมุมมองและผลึกทางความคิดของศิลปินที่มีต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ในพุทธศักราช 2559 นี้ กรมศิลปากรได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) ในการจัดแสดงนิทรรศการ “เชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี” เนื่องในโครงการนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโสในครั้งนี้

ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี เป็นศิลปินอาวุโสที่บุกเบิกและสร้างงานทัศนศิลป์ โดยเฉพาะงานจิตรกรรม เทคนิคสื่อผสม มาเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน กระทั่งประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ท่านได้อุทิศตนเป็นอาจารย์สอนศิลปะแก่นักศึกษาคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นเวลากว่า 30 ปี เป็นอาจารย์ผู้ให้คำแนะนำและสอนให้นักศึกษามีวิถีคิดและแนวทางการสร้างสรรค์ของตนเอง ทั้งยังเป็นศิลปินและอาจารย์ผู้มีความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อบทบาทและหน้าที่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

กรมศิลปากร จึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดแสดงนิทรรศการอันทรงคุณค่าของศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี และขอถือโอกาสนี้ขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดแสดงนิทรรศการในครั้งนี้จะสร้างประโยชน์ให้แก่เหล่านักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจด้านศิลปะ ในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านทัศนศิลป์ของตนต่อไป และขออวยพรให้การจัดแสดงนิทรรศการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

(นายอนันต์ ชูโชติ)
อธิบดีกรมศิลปากร

สาร ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมศิลปากร ซึ่งมีหน้าที่หลักในการศึกษา อนุรักษ์และเผยแพร่งานทางด้านทัศนศิลป์ของชาติ ได้ดำเนินการจัดนิทรรศการเชิดชูเกียรติศิลปินขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานของศิลปินอาวุโสที่ได้อุทิศเวลาสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะอันทรงคุณค่า และมีบทบาทต่อพัฒนาการในวงการงานด้านทัศนศิลป์ของประเทศ ในปีพุทธศักราช 2559 นี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี นำผลงานมาจัดแสดงในนิทรรศการ “เชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี”

นิทรรศการ “เชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี” เป็นการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ของศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ในรอบระยะเวลากว่า 7 ปีที่ผ่านมา โดยนำเสนอในรูปแบบของงานจิตรกรรม สื่อผสม และงานสื่อผสมในรูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ โดยอาศัยความสัมพันธ์ในเชิงการจัดวางวัตถุกับพื้นที่ เป็นสื่อในการเล่าเรื่องและสื่อความหมาย เป็นนิทรรศการที่สะท้อนแนวความคิดของศิลปินที่มีต่อปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ฯลฯ ศิลปินมีความถนัดในการนำเสนอแง่มุมความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผ่านงานศิลปกรรมสื่อผสม ซึ่งสามารถเน้นย้ำและสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธ์ภาพและความขัดแย้งระหว่างองค์ประกอบของวัตถุในผลงาน จัดแสดงได้อย่างน่าสนใจ อีกทั้งองค์ประกอบเหล่านั้นยังล้วนแล้วแต่สามารถที่จะสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ถึงเรื่องราวและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างแยบยลและน่าขบคิด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นลักษณะเด่นที่มักแสดงออกในงานศิลปกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานเทคนิคสื่อผสมของศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี

จากประสบการณ์การทำงานด้านศิลปะ ทั้งในฐานะศิลปิน ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาจิตรกรรม คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษ ตลอดจนความสำเร็จในการส่งผลงานเข้าประกวดและจัดแสดงในนิทรรศการครั้งสำคัญ ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ จนได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม และได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) ในปีพุทธศักราช 2555 ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งยืนยันให้เห็นถึงทักษะในเชิงการสร้างสรรคงานศิลปะในฐานะศิลปินระดับแนวหน้าของประเทศของศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ได้เป็นอย่างดี

(นางสาวดวงกมล ยุทธเสรี)
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์

โครงการเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2559

ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) ปี พ.ศ. 2555

1. หลักการและเหตุผล

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร ได้กำหนดหลักการไว้ ในการสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่ศิลปะสาขาทัศนศิลป์ของประเทศไทย หลักการสำคัญประการหนึ่งคือการสนับสนุนกิจกรรมเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป บางท่านได้รับรางวัลเกียรติคุณอื่นๆ เช่น เป็นศิลปินแห่งชาติ ซึ่งสมควรจัดนิทรรศการเชิดชูเกียรติเพื่อการจัดแสดงและเผยแพร่ผลงานของท่าน ให้เป็นที่ตระหนักรู้แก่สาธารณชน

การจัดนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปิน นับเป็นกิจกรรมหนึ่งที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้รับคำชื่นชมจากศิลปิน บุคลากรในวงการศิลปกรรม และสาธารณชนเป็นอย่างมาก โดยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นกิจกรรมประจำปีที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ในปีพุทธศักราช 2559 จึงพิจารณาให้จัดโครงการนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ผู้ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) ประจำปี พ.ศ. 2555 โดยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้ร่วมกับศิลปินและภาคเอกชนในการดำเนินการและสนับสนุนงบประมาณการจัดโครงการครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะอันทรงคุณค่าเป็นที่ยอมรับมาโดยตลอด
- 2.2 เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณและผลงานศิลปะอันมีคุณค่าของศิลปินอาวุโส แก่สาธารณชน
- 2.3 เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิชาการศิลปะของศิลปินและบุคคลผู้สนใจงานศิลปะในปัจจุบันและอนาคต

- 2.4 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์
- 2.5 เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชนในการที่เผยแพร่องค์ความรู้ทางศิลปะแก่ประชาชน โดยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เป็นศูนย์กลาง

3. เป้าหมาย

องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศิลปินตลอดจนแนวความคิดเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ผู้ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อผสม) ประจำปี พ.ศ. 2555 ได้รับการเผยแพร่ออกสู่สังคมในวงกว้าง

4. ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- 4.1 ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษาในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เพิ่มมากขึ้น
- 4.2 ประชาชนชาวไทย นักเรียนนักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญ และช่วยจุดประกายความสนใจด้านศิลปกรรมร่วมสมัยของไทย
- 4.3 สนับสนุนและเผยแพร่เกียรติคุณของศิลปินแห่งชาติให้เป็นที่แพร่หลายแก่สาธารณชนในวงกว้าง
- 4.4 สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชนในการที่เผยแพร่องค์ความรู้ทางศิลปะแก่ประชาชนโดยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เป็นศูนย์กลาง

5. ดัชนีตัวชี้วัดโครงการ

- 5.1 จำนวนองค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับศิลปินได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบนิทรรศการหมุนเวียน
- 5.2 เอกสารทางวิชาการด้านทัศนศิลป์และประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมสมัยได้รับการเผยแพร่สู่สังคม
- 5.3 จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาทางด้านศิลปกรรม ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์

6. ผลผลิต

- 6.1 จัดนิทรรศการพิเศษเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส อันเป็นกิจกรรมที่สำคัญในรอบปี 1 เรื่อง/ครั้ง
- 6.2 จัดทำเอกสารประกอบนิทรรศการ จำนวน 500 เล่ม
- 6.3 จัดงานสัมมนาทางด้านศิลปกรรมเพื่อเชิดชูเกียรติ 1 ครั้ง
- 6.4 จำนวนผู้เข้าชมนิทรรศการ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ในระหว่างเวลาจัดนิทรรศการ ไม่น้อยกว่า 2,000 คน

7. วิธีดำเนินการ

- 7.1 ดำเนินการ ประสานงานติดต่อศิลปิน เพื่อมาร่วมแสดงงาน
- 7.2 ประชุมเพื่อสรุปความคิดหลัก (Concept) ในการจัดนิทรรศการ
- 7.3 จัดจ้างพิมพ์หนังสือประกอบนิทรรศการ
- 7.4 ประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการ
- 7.5 เคลื่อนย้ายผลงานมาติดตั้งและแสดงงาน
- 7.6 พิธีเปิดนิทรรศการและเปิดให้ประชาชนเข้าชม
- 7.7 จัดกิจกรรมเสริมระหว่างการแสดงนิทรรศการ อาทิ การจัดบรรยาย/สัมมนา โดยเชิญศิลปินแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ มาบรรยายให้ความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของผลงานศิลปะแก่ประชาชนผู้สนใจ
- 7.8 รวบรวมเก็บผลงานส่งคืน

8. ระยะเวลาการดำเนินการ

- เตรียมการจัดแสดงนิทรรศการระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2559
- กิจกรรมสัมมนาและพิธีเปิดนิทรรศการในเดือนมิถุนายน 2559

9. ผู้รับผิดชอบโครงการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 10.1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ยอมรับในวงการศิลปะในการเป็นสถาบันทางศิลปะที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และเผยแพร่งานศิลปะอย่างครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่และภารกิจ
- 10.2 ศิลปินอาวุโส ผู้สร้างคุณประโยชน์แก่สังคม ได้รับการประกาศเกียรติคุณอย่างสมเกียรติ
- 10.3 ประชาชนทั่วไป และผู้รักงานศิลปะเกิดความนิยม ชาบซึ้ง และเห็นคุณค่าในงานศิลปะมากขึ้น
- 10.4 เกิดความร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชนในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางศิลปะแก่ประชาชนโดยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เป็นศูนย์กลาง

Rama IX Art Museum Foundation

นิทรรศการครั้งนี้ ประกอบด้วยผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2559 มีเนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการเดินทางไปศึกษา งานศิลปวัฒนธรรมจากประเทศต่างๆ อาทิ กลุ่มประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกา และประเทศในทวีปเอเชีย ความประทับใจและสะท้อนใจเกิดขึ้นต่อเนื่อง เมื่อได้เห็นโบราณสถาน เมือง และวิถีชีวิตของผู้คนที่ผ่านเรื่องราว เหตุการณ์ จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งด้านบวกและ ด้านลบ มีทั้งความเจริญก้าวหน้าและการถอยกลับถูกทำลาย ช่วงเวลาที่ได้รับ ความบันเทิงเอย่อมแตกต่างกันไปตามเนื้อหาที่เกิดขึ้นและจินตนาการภายในใจ พัวพันกับชีวิต บุคคล เหตุการณ์ กระแสความเคลื่อนไหวในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ในการนำเสนอผลงานประกอบด้วยงานวาดเส้น จิตรกรรม และ ศิลปกรรมที่ใช้การประกอบสื่อวัสดุ ศิลปะสื่อประสม รูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ และการใช้วิธีจัดวางให้สัมพันธ์กับพื้นที่ ผสมผสานกันไปตามเจตนาที่ต้องการ แสดงออก

วิโชค มุกดามณี

สัมภาษณ์ช่างฝีมือและวัสดุ

Text โดย วิชญ มุกตามณี

...ศาสตราจารย์วิโชค มุกตมณี

เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย โดยเริ่มต้นจากการสร้างงานจิตรกรรม

ในยุคแรกๆ ช่วงปี พ.ศ. 2516 จากรูปร่างและเรื่องราวของมนุษย์

จากนั้นจึงนำเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความเจริญทางด้านวัตถุ และสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มาพัฒนาการสร้างสรรค์ โดยแสดงออกสู่รูปแบบศิลปะแนวสื่อผสม (Mixed media)

จากนั้นจึงพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ไปสู่รูปแบบศิลปะเชิงความคิด แนวจัดวาง (Installation Art)

โดยใช้วัสดุหลากหลาย อาทิ ไม้ เหล็ก ทองเหลือง ทองแดง อะลูมิเนียม ผ้า พลาสติก เครื่องปั้นดินเผา และวัสดุอื่นๆ ทั้งวัสดุเหลือใช้ วัสดุสำเร็จรูป เป็นต้น

ในการสร้างสรรค์งานสื่อผสมนั้นจะทำงานร่วมกับกระบวนการทางจิตรกรรม

ทั้งนี้เนื้อหาจะเกี่ยวกับชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม

ที่มีปรัชญาการดำรงชีวิตของแนวขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่อดีต

ความก้าวหน้าของโลภวิทยาศาสตร์ และคติความเชื่อของสังคมในโลกปัจจุบัน

ซึ่งมีมิติแห่งศรัทธา ความเชื่อในพระพุทธศาสนา และโลกอนาคต...

ส่วนหนึ่งจากคำประกาศเกียรติคุณ ศาสตราจารย์วิโชค มุกตมณี

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ (สื่อผสม) พุทธศักราช 2555

โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

ถ้าหากติดตามผลงานศิลปะของศาสตราจารย์วิโชค มุกตมณี มาอย่างต่อเนื่อง จะทราบว่าท่านสร้างสรรค์และจัดแสดงงานศิลปะ ไม่เคยหยุด มีนิทรรศการเดี่ยวแทบจะทุก 2-3 ปี และมีผลงานชิ้นใหม่ๆ นำเสนอออกสู่สาธารณชนแทบทุกครั้งที่ถูกเรียกเชิญไปร่วมแสดงงาน กลุ่มต่างๆ จำนวนมากตลอดทั้งปี วิโชคสร้างสรรค์ผลงานทั้งในรูปแบบ จิตรกรรม ประติมากรรม และผลงานจัดวาง สามารถหยิบจับวัสดุ หลากหลายอย่างมาทำงาน ผลงานอันเป็นที่ประจักษ์กลายเป็น แรงบันดาลใจให้กับศิลปินรุ่นใหม่ได้ศึกษาและเข้าใจว่า ศิลปะสำหรับ ศิลปินไม่ใช่แค่การสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ใช่แค่การแสวงหาการยอมรับ หากแต่ยังเป็นการเดินทางเรียนรู้ ทดลอง และค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

ความหลากหลายในผลงานศิลปะของวิโชค ที่นำเสนอออกมาตลอดระยะเวลามากกว่า 40 ปี (นับตั้งแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2517) สะท้อนเส้นทางการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ และเจตนารมณ์ในการแสวงหาความท้าทาย ไม่หยุดคิด ไม่หยุดสร้างสรรค์ ศิลปะคือเรื่องราวจากชีวิต และชีวิตของศิลปินคือการทำงานศิลปะ...ในแง่ของแนวความคิดสร้างสรรค์ วิโชคทำงานทั้งในรูปแบบนามธรรมและรูปแบบกึ่งนามธรรม พัฒนาเริ่มต้นมาจากการศึกษาและวิเคราะห์รูปทรงของมนุษย์ สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากนั้นได้ผสมผสานเข้ากับมุมมองของศิลปินที่มีต่อ “ความเปลี่ยนแปลง” อันมีที่มาจากพัฒนาการของเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ ค่านิยมของยุคสมัยที่แปรเปลี่ยน ประกอบกับบุคลิกภาวะและประสบการณ์ของศิลปินที่เติบโต ส่งผลให้ผลงานของศิลปินในแต่ละชุดเกิดการพัฒนาและไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ บางครั้งตอบโต้วิพากษ์วิจารณ์กับความโหดร้าย ความรุนแรง ความเสื่อมโทรม สงคราม มลภาวะ ศีลธรรมที่ขาดหายในสังคมภายนอก รอบๆ ตัวศิลปิน และบางครั้งย้อนกลับมาวิเคราะห์ ตีความ และศึกษา สภาวะความรู้สึกภายในจิตใจ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ครอบครัว ปรัชญา ศาสนา ซึ่งไม่ว่าผลงานจะออกมาในแนวเนื้อหาแบบใด กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิควิธีการของศิลปินล้วนแล้วแต่เติมเปี่ยมไปด้วยพลังกำลัง ความเต็มที่ ความจริงจัง ประเด็นสำคัญคือ “ลายเซ็น” ของศิลปิน อันหมายถึงตัวตนและอัตลักษณ์ของวิโชค มุกตมณี ที่สามารถแสดงตัวตนออกมาท่ามกลางความหลากหลายดังกล่าว ไม่เคยจางหาย แต่กลับยิ่งเข้มแข็งและชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ

นิทรรศการเดี่ยวของวิโชคที่จัดแสดงในปี พ.ศ. 2559 นี้ ถึงแม้จะถูกจัดขึ้นด้วยจุดประสงค์ของการเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโสของวงการศิลปะร่วมสมัยไทย แต่แน่นอนว่าไม่ใช่การจัดแสดงผลงานย้อนหลังเพื่อนำเสนอบทสรุปเส้นทางการเดินทางสายศิลปะของศิลปินท่านนี้ ในนิทรรศการประกอบด้วยผลงานชุดใหม่ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในช่วงระยะเวลา 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ผู้เขียนคงไม่อาจหาญพอที่จะ “สรุป” วาอะไรคือกระบวนการสร้างสรรค์และแนวความคิดทางศิลปะ

โครงสร้างและสัญลักษณ์ในสภาวะการใหม่
Structure and Symbolic in Modern Existence
mixed media, dimension variable, 1988
นิทรรศการ “ความมั่นคงจิตใจจากญี่ปุ่น”
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ

Rama IX Art Museum Foundation

ของวิโชค เพราะในวันพรุ่งนี้ศิลปินจะสามารถนำเสนอผลงานอีกรูปแบบหนึ่งที่เหนือความคาดหมาย และทำให้ข้อเขียนฉบับนี้ล้าสมัยไปในทันที สิ่งที่บทความฉบับนี้สามารถทำได้คือพยายามทำความเข้าใจ “ที่มา” ของศิลปิน โดยมองย้อนไปที่ผลงานในอดีต เพื่ออาศัยเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งรับ เตรียมความพร้อมก่อนที่จะเผชิญกับแง่มุมความคิดและความน่าตื่นตาตื่นใจ ที่ผลงานชุดใหม่ของวิโชคจะนำมาจู่โจมเราเหนือสิ่งอื่นใด ในมุมมองของผู้เขียน ผลงานศิลปะของวิโชคไม่ได้มีเป้าหมายหลักเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว

ภาพขาวนวล
Mechanical Form and
Symbolic in Environment
rattan, cotton, slings, plastic,
aluminum, paper and rope
600 x 350 cm., 1991

นิทรรศการ สู่...สภาวะการใหม่
Modern Existence
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2535

Mechanical Form and Symbolic in Environment

Signal in Environment: Plant

สัญญาณสิ่งแวดล้อม : พืช
Signal in Environment :
Plant
paper, leaves, soil, brass,
cloth and rope
250 x 600 cm., 1993
นิทรรศการ
สัญญาณสิ่งแวดล้อม
Modern Existence
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2536

หากแต่เป็นการใช้ภาษาเฉพาะตัวของศิลปิน ผ่านทัศนธาตุเชิงนามธรรม ได้แก่ รูปทรง เส้น สีล้น พื้นผิว พื้นที่ว่าง และกระบวนการจัดการวัสดุในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้นสำคัญเหนือกว่าการทำความเข้าใจผลงานศิลปะ และตัวศิลปิน คือการปลดปล่อยให้จินตนาการของตัวผู้ดูให้เลื่อนไหลและล่องลอยไปในตัวผลงาน ซึ่งไม่มีข้อเขียนขึ้นใดจะสามารถอธิบายให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้เท่ากับประสบการณ์เฉพาะตัวที่จะเกิดขึ้นในห้วงความคิดของผู้ดูแต่ละคนนั่นเอง

หลังจากนิทรรศการเดี่ยว “สู่...สภาวะการใหม่ - Modern Existence” จัดแสดงขึ้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 6 - 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ภาพลักษณ์ของ “อาจารย์วิโชค” ในฐานะ “ศิลปินสื่อผสม” ก็เริ่มเป็นที่รู้จักในแวดวงศิลปิน นักวิชาการศิลปะ นักวิจารณ์ นักสะสม ตลอดจนสาธารณชนผู้สนใจในศิลปะของสังคมไทย ผลงานศิลปะในนิทรรศการครั้งนี้สร้างสรรค์ด้วยวัสดุหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น กิ่งไม้ แผ่นโลหะ เชือกผ้า และเชือกไนลอน ดินเผา เศษผ้า กระดาษหนังสือพิมพ์ แผ่นและท่อพลาสติก ทอผ้าเปลว สีสเปรย์ สีน้ำมัน สีน้ำ สีอะคริลิก ฯลฯ วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะถูกผสมผสานเข้ากับวัสดุธรรมชาติ วัสดุอุตสาหกรรม และวัสดุสำเร็จรูป เพื่อถ่ายทอดสีล้นและรูปทรงอันมีที่มา มุ่งหมายในการ “สร้างสัญลักษณ์” สะท้อนมุมมองของศิลปินอันมีต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยศิลปินได้กล่าวไว้ในสูจิบัตรนิทรรศการดังกล่าวตอนหนึ่งความว่า

ชีวิต มนุษย์ ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ตลอดจนสรรพสิ่งที่ปวง ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความเจริญทางวัตถุและรู้สึกถึงสภาวะใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีทั้งความขัดแย้งและความสัมพันธ์กันปรากฏให้เห็นในรูปความงาม ความสมบูรณ์ ตลอดจนจนพลังอำนาจที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน จากสภาพแวดล้อมและบรรยากาศดังกล่าว เป็นพลังผลักดันให้ผมเกิดแนวความคิดและแสดงออกโดยการสร้างงานศิลปกรรมขึ้น มุ่งเน้นเนื้อหาทางรูปทรงที่มีโครงสร้างและสัญลักษณ์ซึ่งสื่อความหมายสะท้อนสภาวะการณปัจจุบัน¹

ในช่วงระยะเวลาเพียงแค่ 6 ปีหลังจากนิทรรศการ “สู่...สภาวะการใหม่” แนวความคิดที่ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจากความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อันส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ในยุคสมัยปัจจุบัน ได้ถูกต่อยอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแสดงออกผ่านนิทรรศการเดี่ยวสำคัญอีกถึง 3 ครั้ง ได้แก่ นิทรรศการ “สัญญาณสิ่งแวดล้อม - Signal in Environment” เมื่อปี พ.ศ. 2536 นิทรรศการ

“จักรวาล : ชีวิต : วิทยาศาสตร์ - Universe : Life : Science” เมื่อปี พ.ศ. 2539 นิทรรศการ “โลกภายนอกและมุมมอง - The Worldview of Vichoke Mukdamanee” เมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งสามนิทรรศการนี้ ล้วนจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า ในรูปแบบของผลงานศิลปกรรมสื่อผสม วัสดุจำนวนมากมาถูกผสมผสานเข้าไปด้วยในผลงาน ศิลปกรรมที่แขวน พิง ห้อย อยู่บนผนัง และติดตั้ง จัดวางอยู่บนพื้นห้อง ถือเป็นศิลปินไทยยุคแรกๆ ที่ทำการทดลองสร้างสรรค์ พัฒนาผลงานจาก 2 มิติ ไปสู่ผลงานในลักษณะจัดวาง (installation art) ความมุ่งมั่นของศิลปินที่จัดแสดงนิทรรศการเดี่ยว แทบจะเป็นปีเว้นปี ความน่าสนใจและแปลกใหม่ของ รูปแบบการแสดงผลของศิลปิน ตลอดจน “พละกำลัง” ของผลงานที่สามารถจัดการพื้นที่อันกว้างขวางใหญ่โต ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้อย่างอยู่หมัด เหล่านี้ทำให้ชื่อของวิโชค มุกดามณี ก้าวขึ้นเป็นศิลปิน ร่วมสมัยชั้นแนวหน้าของประเทศไทยอีกท่านหนึ่ง นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

เอกลักษณ์สำคัญในการทำงานสื่อผสมของวิโชค คือการผสมผสานตัววัสดุเข้ากับรูปทรง เส้น สี พื้นผิว และผิวแปร่งในงานจิตรกรรมได้อย่างผสมกลมกลืน ศิลปินสร้างเอกภาพของงานจิตรกรรมและวัสดุที่ปะติด เข้าไปด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงองค์ประกอบของ รูปทรง ทิศทางความเคลื่อนไหว และรายละเอียดที่ เชื่อมโยงสอดคล้องกัน วัสดุต่างๆ กลายสภาพเป็น ส่วนหนึ่งของทัศนธาตุในผลงานศิลปะ โดยศิลปินจะใช้ กระบวนการต่างๆ เช่นการมัด ผูก บิด ม้วน ซึง เจาะ ขุด ขีด มาจัดการกับวัสดุ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ให้วัสดุหลายๆ ชนิดเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กัน หรือแม้แต่ การสร้างลวดลาย เส้นสาย พื้นผิว และสีสันใหม่บนตัว วัสดุ แต่ท้ายที่สุดแล้ว “ธรรมชาติของตัววัสดุ” ล้วนแล้ว แต่ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เรายัง คงเห็นและเข้าใจว่าศิลปินหยิบจับวัสดุอะไรมาทำงาน บ้าง กระดาษ ผ้า ไม้ โลหะ พลาสติก ยังคงธรรมชาติ ของความเป็นกระดาษ ผ้า ไม้ โลหะ และพลาสติก อยู่นั่นเอง เพียงแต่มีบุคลิกของศิลปินสอดแทรกและ เพิ่มเติมเข้าไป ซึ่งวิโชคกล่าวว่า

“...ผมมักจะทำงานเป็นชุด เป็นซีรีส์ โดย ขึ้นรูปผลงานหลายๆ ชิ้นพร้อมกัน ใช้วิธีการดรออิง (drawing) เพื่อกำหนดรูปทรง ความเคลื่อนไหว และ องค์ประกอบ หลังจากนั้นจะค่อยๆ ใช้เทคนิคต่างๆ เพิ่มเติมเข้าไปทีละชั้นๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก จนกระทั่ง ผมพอใจ ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์ การระบาย สี ปิดป้ายผิวแปร่ง การเจาะรู เพิ่มพื้นผิว บางครั้งมี คนวิจารณ์ว่าผมน่าจะเพิ่มเติมอะไรต่อมิอะไรได้อีก

Community of People in the Forest

ชุมชนคนรักป่า
Community of People in the Forest
soil, log, plywood, salt, cloth, rope,
glass, crayon, spot-colour and oil
dimensions variable, 1996
The National Gallery, Bangkok

จักรวาล : ชีวิต : วิทยาศาสตร์ 2539/1
Universe : Life : Science 1996/1
soil, wood, charcoal, glass, mirror,
crayon, spot colour, acrylic,
and electric lighting
dimensions variable, 1996
The National Gallery, Bangkok

ในขณะที่บางคนอาจจะบอกว่าผมเพิ่มเติมจนมากเกินไป ผมมองว่าความพอดีตรงจุดนี้แตกต่างกันไปตามรสนิยมของแต่ละคน สำหรับตัวผมในฐานะ ศิลปิน ผมจะเพิ่มเติมจนกระทั่งผมรู้สึกพอ และ รู้สึกได้ว่าวัสดุที่อยู่ในผลงานตรงหน้าได้ถูกจัดการ ด้วยมือของผม ด้วยวิธีของผม และกลายเป็นของผม ภาพรวมของผลงานทั้งหมดสามารถแสดงออกถึง ความเป็นตัวผมได้อย่างสมบูรณ์...²

สัญญาณวัฒนธรรม ก - ข
Cultural Signal A - B
wood, cloth, rope, log,
leaves and spot colour
dimensions variable, 1992
Thai - Australia Cultural
Space Project
Glenelg, South Wales, Australia

ธรรมชาติ ชีวิต และสายน้ำ
Nature and Man in the Sea
wood, charcoal, glass, mirror,
crayon, spot colour, acrylic,
and electric lighting
dimensions variable, 1996
The National Gallery, Bangkok

